

Педагогічні науки
УДК 378.1

Вановська І. М.

*канд. істор. наук, доцент кафедри освіти дорослих інституту неперервної освіти
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

***Анотація:** У статті обґрунтовано специфіку гендерної культури щодо духовно-морального розвитку студентської молоді; проаналізовано ступінь досліджуваної проблеми у науковій літературі; розкрито значення поняття «гендерна культура»; висвітлено основні засоби та компоненти формування гендерної культури, теоретично обґрунтовано реалізацію гендерного підходу в освітню практику.*

***Ключові слова:** гендер, гендерна культура, студент, молодь.*

I. Vanovska

*PhD (History), Associate Professor
Assistant Professor of Adult Education Department at Institute of Continuing Education
M. P. Drahomanov National Pedagogical University
Kyiv, Ukraine*

CONCEPTUAL CONDITIONS OF EDUCATION OF GENDER CULTURE TO STUDENTS AT HIGHER PEDAGOGICAL INSTITUTIONS

***Abstract:** The paper deals with the specificity of gender culture of students' spiritual and moral development; the state of the researched problem in the literature; and the importance of the concept of «gender culture». The basic tools and components for forming gender culture are considered; the implementation of gender approach to educational practice is theoretically justified.*

***Key words:** gender, gender culture, student, youth.*

В умовах модернізації вищої школи, адаптації до Європейського освітнього простору гендерна освіта може стати одним із ресурсів, який сприятиме розвитку України на рівні розвинених країн світу. Впровадження гендерно орієнтованої освіти в Україні поки що залишається переважно на етапі проектування. Системна робота з гендерно орієнтованої підготовки фахівців практично відсутня, а впровадження гендерного компоненту в систему вищої освіти є фрагментарним, епізодичним.

Необхідною умовою процвітання та соціально-економічного розвитку соціуму є якісна освіта, яка спрямована на гуманізацію суспільних відносин та індивідуальний розвиток особистості. А освітній простір – це плідне поле для культурного, духовного збагачення, професійного самовдосконалення та самореалізації сучасної молоді. Своєрідними супровідниками у цьому просторі стають викладачі. Саме від їх ціннісних настанов, соціально виваженої громадської позиції, кваліфікованості, обізнаності та педагогічної майстерності залежить ефективність процесу становлення особистості молодої людини, формування її професійної самосвідомості.

Наукові розвідки з питання педагогічної майстерності сучасних викладачів здійснювали українські та зарубіжні вчені Ю. Азаров, А. Астахов, Г. Балл,

Ф. Гоноблін, С. Гончаренко, М. Дяченко, І. Зязюн, Л. Кандибович, А. Кудусова, Л. Крамущенко, О. Пехота, І. Кривонос, Н. Кузьміна, В. Куценко, В. Луговий, Н. Тарасевич, М. Ярмаченко та інші. На сьогодні це питання залишається актуальним і потребує інноваційних підходів з огляду на нові гендерні реалії, а саме: визначення провідної ролі сучасного викладача у гендерно-просвітницькій роботі на засадах гармонізації суспільних відносин та вдосконалення його педагогічної майстерності.

З огляду на зазначене, основні цілі цієї статті полягають у тому, щоб на основі аналізу психолого-педагогічних джерел та емпіричного матеріалу виокремити педагогічні умови виховання гендерної культури майбутніх педагогів.

Останнім часом гендерні дослідження стали невід'ємною частиною педагогічної науки. В цьому контексті вважаємо за доцільне звернутися до аналізу наявних основних освітніх парадигм з погляду гендерного компонента освіти. Введення гендерного компонента в систему освіти України є одним із способів реалізації національної доктрини розвитку освіти.

Гендер – це характеристика соціальної приналежності до певного виду осіб, уявлення кожного індивіда про рольові характеристики та особливості поведінки тієї групи індивідів, до якої він належить [1].

Гендер як багатокomпонентна структура визначається чотирма групами характеристик: біологічна стать, гендерна ідентичність, гендерні стереотипи та гендерні ролі. Ці характеристики впливають на соціалізацію молодих людей у суспільстві [4].

Гендерна культура – це сукупність цінностей, які склалися в тому чи іншому суспільстві, утвердилися, і яким повинен відповідати кожен індивід, дотримуючися норм як щодо чоловіків, так і щодо жінок [3].

Гендерна культура є важливою сферою суспільного життя. Вона охоплює систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують її розвиток та функціонування. Кожна епоха наповнює гендерну культуру новим змістом, що відповідає потребам та завданням суспільства.

Інтеграція гендерного підходу в національну систему вищої педагогічної освіти на сучасному етапі є вкрай необхідною, оскільки гендерна збалансованість в українському суспільстві є одним із індикаторів її визнання як розвиненої держави, що стоїть перед європейським вибором [6].

Ще у 2011 р. в Україні створено всеукраїнську мережу центрів гендерної освіти ВНЗ. Мета діяльності ГЦ ВНЗ – пропагування, поширення гендерних знань, підвищення рівня гендерної культури молоді, стимулювання гендерної самоосвіти, а також інтеграція гендерного підходу у навчально-виховний процес ВНЗ.

Ці центри проводять досить ґрунтовну роботу щодо впровадження гендерних підходів в освітньо-виховний процес вищої школи.

Викладаючи свої думки, Ф. Терзі зазначає, що першою необхідною педагогічною умовою формування у студентів вищих педагогічних навчальних закладів гендерної культури є гуманітаризація їхньої професійної підготовки шляхом інтеграції результатів гендерних досліджень у зміст навчальних дисциплін [1, с. 65].

Характеризуємо гендерну культуру майбутніх педагогів як суб'єктивно обумовлену систему засвоєння гендерних знань, норм та цінностей, що сприяють реалізації здібностей студентів як представників певної статі. Гендерна культура виявляється комплексом відповідних мотиваційно-ціннісних, когнітивних і поведінкових компонентів статево-рольової поведінки суб'єктів та визначається успішністю вибудовування гендерних стосунків у процесі профільної підготовки до майбутньої фахової діяльності.

Особливо ефективним засобом утвердження гендерної культури в молоді в сучасних умовах є розвиток стійкості поглядів, цінностей, позицій і гнучкості поведінки, що залежить від ситуації, своєчасності проявів, які базуються на здоровому глузді, гуманному ставленні до інших людей, гендерній поведінці, яка не принижує гідність жодного з партнерів, не завдає шкоди оточуючим.

Н. Браженська зазначила, що час навчання у вищому навчальному закладі є періодом становлення не тільки професіонала, але й гендерно гармонійної людини, яка знайшла себе в тривалому духовному пошуку.

Умовами ефективності гендерного виховання є: включення цього напряму у ВНЗ з метою формування цілісного індивідуально-професійного самосвідомості з урахуванням гендерних вимог розвитку суспільства на сучасному етапі; введення в критерії оцінки виховної роботи гендерних аспектів; розробка й впровадження науково-методичного забезпечення гендерного виховання у ВНЗ; підготовка постійного складу освітніх установ до проведення цього напряму виховної роботи; розвиток особистих гендерних пріоритетів суб'єктів виховання [1].

Н. Приходькіна визначила такі педагогічні умови реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів педагогічних ВНЗ:

а) інтеграція гендерної теорії до змісту базових навчальних курсів гуманітарного циклу;

б) впровадження гендерних спецкурсів у програму фахової підготовки студентів;

в) у рамках позааудиторної роботи стимулювання участі студентів у роботі державних установ та недержавних громадських організацій, діяльність яких пов'язана з питаннями забезпечення гендерної рівності в суспільній практиці;

г) залучення студентів до аналізу гендерних проблем у процесі

застосування інтерактивних методів навчання [1].

У системі освіти завдання формування гендерної культури студентів до сьогодні теоретично не є обґрунтованим і практично не є вирішеним, незважаючи на набутий позитивний досвід щодо інтеграції гендерного підходу в навчально-виховний процес педагогічних вищих навчальних закладів.

Серед причин такого стану можна виділити такі:

1) формування ідеї гендерної рівності студентської молоді й дотримання неупередженого ставлення до особи незалежно від статі, досить слабо висвітлені в теорії педагогіки вищої школи, в якій продовжують домінувати установки патріархальної культури щодо диференціації професій в залежності від біологічних відмінностей людини на суто чоловічі й жіночі;

2) у переважній більшості навчальних педагогічних закладів освіти ідеї гуманізації через інтеграцію гендерного підходу у навчально-виховний процес не здобули відповідного практичного втілення, оскільки в них не відбулося системного введення спеціальних предметів і спецкурсів з гендерної проблематики у навчальні плани, які висвітлюють закономірності розвитку гендерованого суспільства;

3) на рівні методичного забезпечення навчально-виховного процесу не було здійснено гендерної експертизи навчальних програм і підручників, а також не розроблено дієвих технологій з гендерного виховання й освіти студентів, через що традиційна статево-рольова ідеологія й застарілі стереотипи й надалі відтворюються;

4) традиційним, глибоко вкоріненим у свідомості студентів педагогічних навчальних закладів залишається застарілий стереотип, за яким навіть працююча освічена, але заміжня жінка є передусім дружиною і матір'ю, що повинна допомагати чоловікові, нерідко зневажаючи власні прагнення до самореалізації та професійного успіху, відмовляючися від реальних кар'єрних можливостей, що засвідчує готовність жінок беззаперечно поступатися й місцем на ринку праці, й місцем на кар'єрному щаблі [7].

Передбачаємо, що ефективність виховання гендерної культури майбутніх педагогів обумовлюється взаємозв'язком навчально-виховного процесу й психолого-педагогічного супроводу студентів за умов дотримання послідовності таких етапів:

1) просвітницького, спрямованого на ознайомлення студентів із сутністю та видами їхньої майбутньої професійної діяльності, з вимогами суспільства й професії до особистості фахівця педагога;

2) орієнтаційного, на якому індивідуальні дані майбутніх фахівців-педагогів усвідомлюються ними й узгоджуються із вимогами професійної діяльності; визначаються вектори професійного розвитку й конструюються індивідуальні виховні маршрути;

3) розвивального, спрямованого на удосконалення конкретних якостей – детермінантів гендерної культури майбутніх фахівців-педагогів, що підрозділяється на підетапи відповідно до стадій виховання структурних компонентів гендерної культури;

4) контрольного, що охоплює діагностику та аналіз підсумкових результатів виховання гендерної культури майбутніх фахівців-педагогів в освітньому процесі ВНЗ.

Цілі кожного етапу припускають використання адекватних засобів і методів (проектувальних, корекційних тощо), організацію контекстної діяльності майбутніх фахівців-педагогів (дослідницької, громадської, творчої тощо) й проведення поточної діагностики виховних результатів відповідно до критеріїв та показників.

Сучасне суспільство перебуває на етапі демократичного розвитку. Важливу роль відіграє у цьому напрямку саме гендерна освіта, адже без неї ми не зможемо сприяти розвитку у студентської молоді гармонійних гендерних відносин.

На підставі аналізу літератури можна запропонувати такі рекомендації щодо поширення гендерної культури серед студентів педагогічних навчальних закладів: запровадити гендерну термінологію при розробці робочих навчальних програм; у викладі програми необхідно дотримуватися гендерної симетрії мови, що передбачає пропорційну представленість соціальних і культурних ролей обох статей та уявлень про них у різних сферах життя; здійснювати планування навчальних програм з урахуванням інтересів і потреб студентів; при розробці робочої навчальної програми зосереджувати увагу на особистісно орієнтованому підході до студентів; при розробці навчальних програм враховувати аспект виховання студентів у дусі гендерної толерантності; надати можливість студентам обирати спецкурси гендерного спрямування; розширити гендерну тематику наукової роботи студентів (навчальні проекти, доповіді, наукові статті, курсові та дипломні роботи).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вановська І. М. Гендерна парадигма культури виховання студентської молоді / Вановська І. М. // Молодь в умовах нової соціальної перспективи. Зб. наук. праць НПУ ім. М. Драгоманова. – Вип. 16. – К., 2017. – С. 16-25.

2. Гендерні аспекти державної служби : [монографія] / М. Пірен, Н. Грицяк, Т. Василевська, О. Іваницька; за заг. ред. Б. Кравченка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 7-11.

3. Мунтян І. С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І. С. Мунтян. – О., 2004. – 20 с.

4. Приходькіна Н. О. Педагогічні умови реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів гуманітарних спеціальностей : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Н. О. Приходькіна. – К., 2009. – 21 с.

5. Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / П. П. Терзі. – Кіровоград, 2007. – 238 с.

6. Хрисанова С. Словарь гендерных терминов / С. Хрисанова. – Х., 2002.

7. Цокур О. Гендерна педагогіка – нова освітня технологія [Електронний ресурс] / Цокур О. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/> 1657

Педагогічні науки

УДК 378.011.3-051:796.071.4

Voitovska O.

PhD (Pedagogy), Associate Professor

Adult Education Department at M. P. Drahomanov National Pedagogical University

Kyiv, Ukraine

FORMS OF SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL WORK OF PHYSICAL TRAINING TEACHERS IN THE CONDITIONS OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Abstract. *The article analyzes the scientific literature in relation to the forms of scientific-methodological work of physical training teachers in the conditions of postgraduate pedagogical education.*

Key words: *scientific-methodical work, physical training teachers, postgraduate pedagogical education, adult education.*

Войтовська О.М.

канд. пед. наук, доцент кафедри освіти дорослих

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

ФОРМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. *У статті аналізується наукова література щодо форм науково-методичної роботи вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти.*

Ключові слова: *науково-методична робота, вчителі фізичної культури, післядипломна педагогічна освіта, освіта дорослих.*

The processes of globalization at the beginning of the 21st century predetermine the formation of the united international educational system, the versatility of which is ensured by preserving the uniqueness of the educational systems of different countries. Modern trends of the international educational system determine the formation of education system, the characteristic feature of which is the high quality of educational services. Modern society needs highly skilled professionals capable of adapting to the challenges of the new millennium.

But no matter what changes occur, as a result, they relate directly to the teacher itself. The pedagogue is the main figure in implementation the basic innovations in practice. Successful implementation of various innovations, tasks, depends on the teacher's professional training.

An important role in achieving a high level of professional training is given to the system of postgraduate pedagogical education, which creates favorable conditions for optimizing the process of professional development of teachers, including physical training teachers, their self-development and self-improvement.